

Synkronisen tutkimuksen merkityksestä fennougristiikalle¹

Nykyisessä kielentutkimuksessa erotetaan yleisesti toisistaan diakroninen ja synkroninen tutkimussuunta. Diakronisti tarkastelee kielessä tapahtuvia muutosilmiöitä, synkronisti taas mm. tietynhetkisen kielen rakenteellisia ja funktionaalisia ominaisuuksia. Näiden tutkimussuuntien arvostus on ollut eri aikoina hyvin erilainen. 1800-luku ja 1900-luvun alkupuoli oli historiallisen tutkimuksen valtakautta; vielä puolisen vuosisataa sitten varsinaiseen kielitieteen laskettiin yksinomaan kielen menneisyyden ja kehityksen tutkimus. Omalla vuosisadallamme, varsinkin sen viimeksi kuluneina vuosikymmeninä, on sitä vastoin nimenomaan synkroninen tutkimus voimistunut, kehittänyt uusia tutkimusmenetelmiä ja avannut uusia näkökulmia kielen maailmaan. Ja parisenkymmentä vuotta sitten synkroninen tutkimus oli puolestaan siinä määrin voimansa tunnossa, että sen harjoittajat pyrkivät ylenkatsomaan ja väheksymään koko historiallista tutkimusta.

Fennougristiikalla ymmärrettäneen — ainakin silloin kun nimityksellä tarkoitetaan oppiainetta — suomalais-ugrilaisten kielten yleisiä kysymyksiä pohtivaa, yleensä vertailevaa kielentutkimusta. Jo alan rajauksesta seuraa — suomalais-ugrilaiset kielethän muodostavat kokonaisuuden nimenomaan geneettisen yhteenkuuluvuutensa perusteella —, että fennougristiikka on käsitetty perusuonteeltaan nimenomaan historialliseksi tutkimusalaksi. Tältä pohjalta tulevat täysin käsitettäviksi eräät taannoisvuotiset fennougristien kielteiset kannanotot uusiin synkronisen tutkimuksen menetelmiin. Sillä

---

¹ Turun Yliopistossa 11. 11. 1971 pidetty virkaanastujaisesityelmä.

kukapa tutkija ei asettuisi puolustuskannalle, jos toinen tutkija, joka kaiken lisäksi vivahtaa vähän nousukkaalta, tulee hänelle esittämään, että olisi jo syytä heittää nurkkaan entiset ongelmanasettelut ja ryhtyä kokonaan toisenlaisiin tutkimuspuuhiin.

Tällainen vastakohtainen kuva eri tutkimussuunnista osoittautuu kuitenkin asioihin yksityiskohtaisemmin paneuduttaessa — onneksi — pintailmiöiden perusteella syntyneeksi näköharhaksi. Jo synkronisen ja diakronisen tutkimuksen keskinäisten suhteiden selvittäminen auttaa saamaan asioihin oikean näkökulman. On näet merkille pantavaa, että nämä tutkimussuunnat eivät ole molemminpuolisesti toisiaan pois sulkevia. Vain synkroninen tutkimus voi olla kokonaan vapaa diakroniasta, kun taas historiallinen tutkimus aina tarvitsee ikään kuin lähtötelineikseen synkronisia näkökohtia. Mutta jos nyt voimme todeta synkronisen tutkimuksen edistyneen, niin olisi suorastaan luonnotonta, ellei uusista saavutuksista olisi ainakin välillistä hyötyä myös synkroniasta ponnistavalle historialliselle tutkimukselle. Ja mitä ilmeisimmin onkin kaikesta huolimatta niin, että diakronisen fennougristiikan monet uudemmat saavutukset perustuvat alkuaan synkronisessa tutkimuksessa kehitettyjen metodien ja näkökohtien hyväksikäyttöön.

Historiallisen fennougristiikan piirissä ovat vanhastaan olleet tutkituimmat alat äänneoppi, etymologia ja muoto-oppi. Epäilemättä olisi pahanlaatuista vääristelyä väittää, etteivät jo kauan sitten manalle menneet etevät fennougristit olisi näiden alueiden tutkimuksessa käyttäneet hyväkseen monia synkronisia näkökohtia. Ero vanhemman ja uudemman tutkimuksen välillä on siinä, että aikaisemmin otettiin tarvittaessa avuksi ikään kuin sieltä täältä joitakin synkronisia aspekteja, kun taas viime vuosikymmeninä on alettu tajuta rakenteellisten ja funktionaalisten seikkojen kokonaisvaltaisen hyväksikäytön merkitys. Tältä pohjalta lähdetessä eräät sinänsä jo aikaisemmin havaitut muutosilmiöt saavat ikään kuin uudenlaisen selityksen. Mutta toisaalta taas saattaa joissakin kohdin yksityiskohtainen rakenteellinen selvitys olla tutkimuksen edistymisen suoranaisten ehto.

Mainitsemillani tutkimusaloilla ovat tärkeitä mm. seuraavat struktuurit. Ensiksi: eri kielten — myös kantakielten — äännejärjestelmien rakenne nähtynä myös foneemien välisten oppositioiden kannalta, ts. siten, että selvitetään ne foneettiset erot, joiden avulla jokin

äänne tai äänneryhmä erotetaan muista. Toiseksi: eri kielten — myös kantakielten — sanojen lineaariset rakenteet, ts. ne lainalaisuudet, joita foneemit noudattavat kombinoituessaan sanoiksi tai sanajonoiksi.

Valaisen viimeksi mainitsemaani näkökohtaa hyvin yksinkertaisen, melkein naiivin, mutta joka tapauksessa ajankohtaisen esimerkin avulla. Suomen kielen etymologisessa sanakirjassa mainitaan suomen *pala*-sanan etymologisena vastineena — tosin kysymysmerkillä varustettuna — mm. tšeremissin sana *pultšš*, *pulšš* 'palanen, jyrstetty palanen'. Sama rinnastus esitetään, tosin niin ikään kyseenalaisena, myös unkarin kielen muutamia vuosia sitten ilmestyneissä etymologisissa sanakirjoissa. Viimeksi mainituissa on kuitenkin myös viittaus erääseen Ödön Beken vanhaan artikkeliin, jossa *pultšš*-sanalle on esitetty kokonaan toisenlainen etymologia.² Beken mukaan sana esiintyy vain parissa tšeremissin murteessa, kun taas useimmissa muissa käytetään vastaavassa merkityksessä *puršš*-sanaa; tämän kantasana taas on selvästi *purš*, suomen *purra*-verbin merkitys- ja äännevastine. Beke olettaa nyt, että kaikissa murteissa olisi 'jyrstettyä palasta' tarkoittava sana muodostettu samalla tavalla; *pultšš*-muodon tunteissa murteissa olisi kehitys vain pyrkinyt tuottamaan väli-vokaalittoman *puršš*-muodon, mutta tässä muodossa olisi tapahtunut muutos *rlt* > *lt*. Kantansa tukemiseksi Beke viittaa pariin muuhun tšeremissin sanaan, joissa mitä ilmeisimmin on kyse samantapaisesta konsonanttiyhtymän supistumisesta.

Beken menettely on tyypillinen etymologiselle tutkimukselle: etsitään tarkasteltavalle ilmiölle malli, mihin vedoten asia pyritään ratkaisemaan. Lukija ei saa kuvaa siitä, onko malli jokin poikkeuksellisen kehityksen tulos vai kielen rakenteen kannalta säännönmukainen edustus; aina ei liene varmuutta edes etymologioijalla itsellään. Erittäin vaikea on tilanne pienifrekvenssisissä tapauksissa tai silloin, kun suoranaista mallia ei ole lainkaan osoitettavissa.

Kokonaan toinen olisi tilanne, jos tutkijalla olisi käytössään kuvaus kielen äännekombinaatioista ja niiden foneettisista lainalaisuuksista. Niinpä em. etymologointitapauksessa tiedot tšeremissin kolmen konsonantin muodostamien yhtymien rakenteesta saattaisivat supistumaolettamuksen varmemmalle ja samalla strukturaalisesti perus-

² Nyelvtudományi Közlemények XLV, 351.

tellulle pohjalle. Havaintojeni mukaan tässä kielessä *rlt*-tyyppinen konsonanttiyhtymä on tuntematon. Mikäli kehitys siis pyrkii tuottamaan tällaisen yhtymän, niin — ellei kielessä tapahdu struktuurinmuutosta — kombinaation täytyy muuttua sopeutuakseen kielen rakenteen mukaisiin malleihin. *Purältäš*-muodossa konsonanttiyhtymä on vältetty konsonanttiyhtymän hajottavan redusoituneen vokaalin avulla; *pultäš*-muodossa mitä ilmeisimmin *r:n* kadon avulla.

Toisaalta sama sanue tarjoaa aiheen vielä toisenkinlaisiin huomioihin. Yhdessä murteessa näet *purältäš*-t. *pultäš*-muodon asemesta esiintyykin samassa merkityksessä muoto *purtäš*. Tämä näyttää kantaverbin konsonanttivartalosta *pur-täš*-johtimella muodostetulta johdannaiselta. Mutta edellä esitetyn jälkeen lienee pidettävä mahdollisena, että tässäkin murteessa olisi lähtökohta sama kuin muissakin; tässä tapauksessa struktuurin vaatima konsonanttiyhtymän mukautuminen olisi vain tapahtunut siten, että *rlt*-yhtymästä olisikin *r:n* asemesta kadonnut *l*. Kadon tapahtuminen näin saattaisi selittyä mm. siitä, että tämän murteen kielitaju ei olisi sallinut substantiivijohdoksen etääntyä äänteellisesti liian kauas sanueen muista sanoista; muoto *pultäš* on epäilemättä menettänyt ainakin välittömän kontaktin *puräš*-sanueeseen.

Tämä esimerkki riittääkään samalla viittamaan siihen, miten myös johto-opin kannalta äänteelliset rakenneselvitykset ovat erittäin tärkeitä. Tämän problematiikan yksityiskohtaisempaan käsittelyyn ei tässä ole kuitenkaan mahdollisuutta.

Sitä vastoin otan äänneopin alalta vielä toisen esimerkin, jonka käsittelyssä tulevat samanaikaisesti näkyviin sekä kielen foneemiston rakennetta että sanan rakennetta koskevat aspektit. Esimerkki on itämerensuomalaisen kielten piiristä.

Suomessa ja useimmissa sen lähisukukielissä on vallalla ns. astevaihtelu, joka tulee näkyviin mm. seuraavissa taivutuksissa: *kantaa* t. *kandaa* : *kannan* ; *ampuu* t. *ambuu* : *ammun*. Nyt herättää huomiota, että foneettisessa mielessä *nt(nd)*- ja *mp(mb)* -yhtymiin rinnastettavan *ŋk(ŋg)* -yhtymän vastaavanlainen taivutus, esim. *laŋka* t. *laŋga* : *laŋgan*, ei ole läheskään yhtä laajalle levinnyt; itse asiassa se tunnetaan vain osasta suomen murteita sekä viron rantamurteesta. Muualla jätetään yhtymä *ŋk*, *ŋg* kokonaan taivuttamatta tai sitten esiintyy toisenlainen taivutusmalli *ŋk* : *ŋg*, sanotaan siis *laŋka* : *laŋkan*, *laŋga* : *laŋgan* t. *laŋka* : *laŋgan*. Kuten Lauri Posti on jo

v. 1951 todennut,³ tälle poikkeukselliselle taivutussuhteelle voidaan löytää sekä sana- että foneemistorakenteellinen selitys. Sanojen rakenteen kannalta merkitsee päätyminen odotettavaan vaihtelusuhteeseen ηk , ηg : $\eta \eta$ sitä, että astevaihtelun avulla tuotetaan kieleen geminaatta $\eta \eta$, jota siinä ennestään ei ole ollut. Luullakseni merkittävämpi on kuitenkin näkökulma kielen foneemistosta käsin: ηk , ηg : $\eta \eta$ -vaihtelusuhteen toteutuminen synnyttää samalla kieleen uuden foneemin, η -äänteen. Niissä kielissä näet, joissa taivutetaan *lan̄ka* : *lan̄kan*, *lan̄ka*, *lan̄ga* : *lan̄gan*, η -äänne on olemassa vain foneettisessa mielessä, ei funktionaalisenä äänteenä, foneemina: se esiintyy kuin automaattisesti k :n tai g :n edellä n :n äänteellisenä varianttina. Mitä ilmeisimmin nämä strukturaaliset tekijät ovat useimmissa lähisukukielissämme sekä osassa suomen murteitakin muodostuneet esteeksi sille, että ηk , ηg olisi astevahtelussa noudattanut foneettisten sukulaistensa *nt*:n (*nd*:n) ja *mp*:n (*mb*:n) taivutusmallia.

Tavallisimpia vastaväitteitä, joita diakronian harjoittajat ovat esittäneet uusien synkronisen tutkimuksen menetelmiä vastaan, on seuraava: uusien metodien avulla ei ole kyetty löytämään mitään uutta, on vain järjestetty jo ennen tunnettuja tosiasioita uuteen järjestykseen. Tällainen väite pitää tietyissä mielessä — mutta vain tietyissä mielessä — paikkansa. Niinpä uusien metodien avulla kyetään tuskin esim. olennaisesti lisäämään suomalais-ugrilaisten sanaetymologioiden määrää. Jo v. 1948 kirjoitti Erkki Itkonen:⁴ ”Uusien etymologioiden keksimismahdollisuuksiin nähden en ole yhtä optimistinen kuin prof. Kettunen. Kielikuntamme yhteinen sanavarasto tunnetaan jo kutakuinkin hyvin, ja vaikka uusia yhdistelmiä epäilemättä vielä tehdään, niitä kuitenkin ’ei mahda enää asiaksi löytyä’, kuten Elias Lönnrot sanoisi.” Nykypäivinä tätä olettamusta voitaneen pitää yhä varmempana. Mutta toisaalta esim. Suomen kielen etymologisen sanakirjan selailu osoittaa, että työ etymologisenkaan tutkimuksen alalla on tuskin loppuun suoritettu. Kovin paljon on vielä nykyisin kysymysmerkein varustettuja etymologisia yhdistelmiä, sellaisia, joita ei voida suoralta kädeltä hylätä, mutta joita tietyt seikat estävät pitämästä varmoinakaan. Käsittäkseni nimenomaan synkroninen tutkimus saattaa tuoda ratkaisun ainakin eräisiin tällaisiin tapauksiin.

³ Vir. 1951, 413—415.

⁴ Vir. 1948, 301.

Yhä syvällisempi tunkeutuminen vertailtavien kielten rakenteen selvittelyyn voi tuoda epävarmalle etymologialle joko riittävän vahvistuksen tai sitten — ja ehkä useammin näin — osoittaa oletetun yhdistelmän kokonaan hylättäväksi. Lähinnä tällaista tapausta kuvasi ensimmäinen esimerkkini.

Toiseen, *ηk*-astevaihteluesimerkkiin tuo mainitsemani väite siitä, että rakennselvitykset eivät tuo esiin mitään uutta, pitää päällisin puolin tarkastellen ehkä vielä paremmin paikkansa: jo kauan on tiedetty, että useissa kielissä *ηk*-yhtymä käyttäytyy astevaihtelussa kokonaan toisin kuin *nt* tai *mp*. Mutta sittenkin mielestäni Postin ensimmäisenä esittämät havainnot ovat kielitieteen kannalta varsin merkitykselliset. Tieteen tehtävänähän ei ole suinkaan vain rekisteröidä tosiasioita, vaan myös selittää niitä. Ja mainitut näkökohdat nimenomaan selittävät, miksi *ηk*-yhtymä suhtautuu astevaihteluun poikkeuksellisesti.

Mutta kuten jo alumpana mainitsin, rakenteellisten tai funktionaalisten näkökohtien huomioon otto ei äänne- ja muoto-opinkaan alalla jää pelkästään jo osoitettujen yhteyksien toisenlaiseksi selittämiseksi. Niinpä esim. suomalais-ugrilaisen johto-opin tutkimuksen jälkeenjääneisyys on syy-yhteydessä siihen, ettei monestakaan kielestä ole olemassa tyydyttäviä synkronisia kuvauksia eri johdinten distribuutiosta ja merkityksestä.

Myös eräisiin äännehistorian kysymyksiin on ratkaisua etsittävä suurten systeemikonaisuuksien avulla. Näin on laita erikoisesti vokalismiin. Jokainen vokaali on siinä määrin riippuvainen koko vokaalilistosta, että olisi mieletöntä yrittää kuvata ensin yhden suomalais-ugrilaisen kantakielen vokaalin edustukset eri kielissä ja sitten ottaa käsiteltäväksi toinen jne. Erikoisesti Erkki Itkosen tutkimukset ovat osoittaneet, miten vokaaleja tutkittaessa on pakko lähteä kunkin tarkasteltavan kielimuodon vokaalien ja vokaaliryhmien suhteista.

Nimenomaan erilaatuisia suhteita, oppositioita, ei aikaisempi kielentutkimus ottanut riittävässä määrin huomioon. Se tarkasteli äänneitä, muotoaineiksia ja sanoja ennen kaikkea substansseina ja keskittyi näiden substanssien historialliseen vertailuun. Näin ollen ei ole mikään yllätys, että lauseoppia ei historiallisen tutkimuksen maineena päivinä luettu lainkaan varsinaisen kielitieteen piiriin kuuluvaksi. Näin kirjoitti esim. August Ahlqvist arvostellessaan v. 1872 Kieletäressään Jahnssonin lauseoppia: ”Tästä [= halusta oppia suomen

kieltä] se suuri hartaus — —, joka tälle oikeaan kielitieteeseen kuulumattomalle tutkinnonalalle meillä on annettu.” Lauseoppi on näet tutkimusala, jossa substanssien asemesta on aina pakko operoida suhteilla: lauseopissahan ovat keskeisiä kysymykset lauseen rakentumisesta, lauseenjäsenten välisistä suhteista ja niiden ilmaisemisesta. Tähän lauseopin erikoisluonteeseen on puolestaan yhteydessä se, että minkäänlainen historiallinen tutkimus ei tällä alalla ole mahdollista ilman edeltävää synkronista selvitystä.

Meillä on kuitenkin nykyisin jo olemassa muutamia koko suomalais-ugrilaisen tai jopa uralilaisen kielikunnan huomioon ottavia lauseopillisia tutkimuksia. On ensiksikin PaaVo Ravilan tutkimukset eräistä uralilaisen kantakielen lauserakenteen peruskysymyksistä, on edelleen selvitykset uralilaisten kielten objektista, suomalais-ugrilaisen kielten komparaatiosuhteen ilmaisemisesta, eräistä erikoisista tulo- ja erosijojen käyttötavoista jne. Näiden tutkimusten teko on ollut mahdollista vain siten, että tutkijat ovat erikielisistä teksteistä keräten täydentäneet tähänastisten puutteellisten lauseoppien tietoja. He ovat toisin sanoen kirjoittaneet kustakin kielestä oman erikoiskysymyksensä osalta lauseopillisen katkelman ja asettaneet näin syntyneet fragmentit toistensa yhteyteen historiallisia päätelmiä varten.

Tämänlaatuinen lauseopillinen tutkimus vaatii tekijältään valtaavan työpanoksen. Ensiksi on tarpeen laajat esiopinnot: useimpien lauseopillisten probleemien käsittely vaatii — toisin kuin esim. joidenkin äänteellisten kysymysten selvittely — melko perusteellista tutkittavien kielten taitoa. Varsinaista tutkimusta tehdessään tutkijan on sitten ikään kuin aidattava kaikista kielistä samanlainen lauseopin nurkka omaksi työkentäkseen ja tässä aitaustyössä tutkittava ehkä laajaltikin myös ympäröivää maastoa. Ja kaikesta huolimatta saattaa tällä tavoin tutkittaessa jotakin kielen kaikkein omimmasta erikoislaadusta jäädä huomiotta.

Niinpä tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu suomalais-ugrilaisen kielten tulo- ja erosijojen käytön erikoisuuksia, on todettu, että kaikissa kielikuntamme kielissä käytetään usein tulosijaa silloin, kun indoeurooppalaiset kielet käyttäisivät olosijoja vastaavia ilmauksia. Mutta näissä tutkimuksissa on jäänyt kokonaan huomiotta mm. se, että tšeremissi on nimenomaan näitä tapauksia varten kehittänyt omat erikoiset ilmaisimet, eräänlaiset ”tulo-olosijat”.

Edelleen on varhaisemmassa syntaktisessa tutkimuksessa jäänyt

jokseenkin vähälle huomiolle se, miten esim. elollinen—eloton -vasta-kohtaisuus tulee monien suomalais-ugrilaisten kielten pintarakenteesakin näkyviin. Oppositio voidaan havaita jopa suomen sijojen käytössä. Paavo Siro on todennut, että suomen ns. *l*-sijoilla on kaksi perusfunktia: lokaalinen *l*. paikkaa osoittava sekä habitiivinen *l*. omistussuhdetta osoittava. Kehittelen tätä ajatusta edelleen. Suomen sanasto näyttää jakautuvan ns. ulkoisten suuntasijojen käytön kannalta kahteen ryhmään. Toisen ryhmän sanat voivat *l*-sijaisina olla yhtä hyvin lokaalisessa kuin habitiivisessä funktiossa. Esim. lause *pöydällä on jalat* voi yhtä hyvin tarkoittaa 'pöytä omistaa jalat' kuin '(jonkun) jalat lojuvat pöydällä'. Mutta toisen ryhmän sanat ovat vastaavanmuotoisina aina väistämättömästi habitiivisia luonteeltaan. Tällaisia on valtaosa elollistarkoitteisista sanoista. Lukuun ottamatta yhtä *l*-sijojen käyttötapaa, joka rajoittuu pääasiallisesti erisnimien ja monikollisten persoonapronominien käyttöön — tarkoitan ilmaus-tyyppiä *tulla Virtaselle, meille* —, ilmaisee *l*-sijainen elollistarkoitteinen sana nykysuomessa aina habitiivisuutta. Voimme sanoa esim. *pöydälle*, jopa *ruumiille sataa lunta*, mutta emme esim. *pojalle, hevoselle sataa lunta*, mikäli pyrimme tulosijalla ilmaisemaan paikkaa, mihin lumi putoaa. Jos haluamme tällaisissa tapauksissa ilmaista lokaalisuutta, meidän on turvauduttava esim. postpositio- tai genetiiviattribuuttirakenteeseen ja sanottava: *pojan päälle* t. *päähän, hevosen päälle* t. *selkään sataa lunta*. Tällä havainnolla saattaa olla myös historiallista merkitsevyyttä. Mainittakoon vain, että tšeremisissä ei elollistarkoitteisista sanoista voida lokaalisessa funktiossa käyttää yleensä minkäänlaista paikallissijaa. Esim. tarvittaessa 'ihmiseen'-merkityksistä ilmausta on turvauduttava postpositiorakenteeseen *ajdeme kõrγәškö* 'oik. ihmisen sisään'; illatiivi *ajdemәške* on käytössä vain predikaatiivisesti, esim. ilmauksessa *saβәrna ajdemәške* 'hän muuttuu ihmiseksi'.

Kaiken kaikkiaan tuntuukin siltä, että mikäli pyritään mahdollisimman rationaalisesti saamaan aikaan suomalais-ugrilaisten kielten historiallisen lauseopin kokonaisesitys, on ensin uhrattava runsaasti aikaa monipuoliselle synkroniselle tutkimukselle.

Kieliä voidaan verrata toisiinsa paitsi geneettiseltä, myös typologiselta kannalta. Toisaalta on ilmeistä, että sovellettaessa typologista rakennevertailua sukulaiskieliin saadaan tältäkin taholta apua myös historialliselle tutkimukselle. Kun selvitetään, mitkä ovat eri kielten

rakennetendenssien samanlaisuudet ja erot, päästään ehkä näkemään myös eräitä muutostapahtumien syitä. Tällainen pyrkimys kielen pintaa syvemmälle saattaa nähdäkseni helpottaa kehityskulkujen hahmottelua erikoisesti kahdessa tapauksessa: ensinnäkin silloin, kun alkuperältään sama kielellinen aines sukeltautuu näkyviin siellä täällä keskenään etäisissä sukukielissä; toiseksi niissä tapauksissa, joissa on pakko olettaa myös kantakielen ilmaisseen tavalla taikka toisella tietyt kielelliset suhteet, vaikka kantakielistä syntyneissä tytärikielissä suhteiden ilmaisimet ovatkin kokonaan erilaiset.

Olen näin pitkään viipynyt historiallisessa aspektissa siitä syystä, että käsitykseni mukaan diakronia tulee vahvasti leimaamaan yleisiä kysymyksiä selvittelevää fennougristiikkaa myös lähitulevaisuudessa. Sitä huolimatta ei ole kuitenkaan millään tavoin syytä väheksyä rakenteellisen ja funktionaalisen tutkimuksen merkitystä silloinkaan, kun sillä ei näytä olevan kosketusta historialliseen tutkimukseen. Fennougristikaan ei saa olla pelkästään kielten tutkija, hänen tulee olla myös kielentutkija. Eikä hän tällöin saa unohtaa, että kieli on muutakin kuin historiallisen kehityksen tulos.

Näin olen tuonut esiin sen merkityksen, mikä fennougristiikalle, myös historialliselle, on yhä syvenevästä erilliskielten tutkimisesta. Toisaalta on myös todettava, että monien suomalais-ugrilaisen kielten tutkimus onkin viime vuosikymmeninä suuresti laajentunut ja syventynyt. Tämä johtuu mm. siitä, että aikaisempien parin kolmen suomalais-ugrilaisen sivistyskielen rinnalle on viime aikoina kohonnut puolisenkymmentä muuta sellaista, joilla on omakielinen tutkijakunta omissa tutkimuslaitoksissaan ja korkeakouluissaan. Kaikesta huolimatta olisi luonnotonta rajata tutkimustehtäviä niin, että kunkin kielen erillisproblematiikan käsittely jätettäisiin pelkästään äidinkielisten tutkijoiden käsiin. Tämä merkitsisi ensinnäkin tutkimuksen kahlitsemista. Esim. vertailevan tutkimuksen harrastajan täytyisi tällöin tyytyä niihin latuihin, joita syntyperäiset tutkijat ovat pohjustaneet. Toiseksi on huomattava, että vieraasta kielestä käsin katselevalle voi toisinaan tuoda myös kielen sisäisen problematiikan käsitteeseen kokonaan uusia näkökulmia. Mainitsen yhtenä esimerkkinä göttingeniläisen kielentutkijan Wolfgang Schlachterin. Toistakymmentä vuotta sitten käytiin Suomessa suomen partitiivisubjektista vilkasta keskustelua, johon ottivat osaa useat suomen kielen johtavat tutkijat. Kuitenkin äidinkielenään saksaa puhuva prof. Schlachter kykeni tuomaan olennaisia lisiä tähän keskusteluun.

Jo taannoisvuosina pidettiin tärkeänä, että Suomessa olisi aina yhdellä tai kahdella etäsukukielellämme oma erikoistutkija. Nykyisin, jolloin fennougristinen tutkimus on tavattomasti monipuolistunut ja laajentunut, olisi pääasiallisesti yhtä, joissakin tapauksissa ehkä kahta läheistä sukukieltä tutkivien lingvistien tai lingvistiryhmien verkosto suorastaan välttämätön, mikäli Suomi haluaa pysytellä fennougristisen tutkimuksen kärkiryhmään kuuluvana maana. Muussa tapauksessa tutkimus jää hyvin rajalliseksi tai sitten ehkä luisuu harrastelijoiden käsiin. Mutta jos ehdottomana kriteerinä, jonka nojalla esim. yliopistoissa jaetaan aineiden kesken uudet virat ja määrärahat, pidetään aineen opiskelijoiden lukumäärää, on tällainen verkosto ilmeisesti Suomen nykyoloissa kuitenkin vain turha haave. Sillä vaativuutensa vuoksi fennougristiikasta ei koskaan voi tulla mitään pop-ainetta; toisaalta on heti todettava, ettei se olisi tarkoituksenmukaistakaan. Riittävän elintilan sekä lähi- että etäsukukielemme käsittävä suomalais-ugrilainen kielentutkimus tarvitsisi maassamme kokonaan muista syistä: niin kansallisen kuin kansainvälisen merkityksensä vuoksi.

ALHO ALHONIEMI: *On the significance of synchronic investigation for Fenno-Ugric research*

Relative esteem for diachronic and synchronic language study has varied at different times. Historical research dominated until the beginning of the 20th century, whereas, after the Second World War, there was a period of one-sided emphasis of synchronic investigation.

Synchronic Fenno-Ugric investigation has at times been heavily criticized by advocates of diachronic language study. Synchronic investigation is, however, a necessary condition for diachronic study, and the triumphs of the former will also benefit the latter. In historical investigation too, increasing attention has recently been paid to gaining a total picture of the structural and functional aspects of different language forms, even though much is still to be improved in this respect. For example, it is important to investigators of phonology, morphology and etymology to determine the structure of the sound systems (in terms of oppositions between phonemes) in the languages under investigation, including the proto-languages, as well as the linear structures of phoneme chains.

The case of the following etymology can be mentioned as a small example of a systematic linear investigation. The Mari word *pultšš* '(gnawed) piece' has been connected, both in Finnish and Hungarian etymological dictionaries, though

with some uncertainty, with the Finnish word *pala* 'piece'. ödön Beke, however, suggested long ago that this word is the same as the synonymous word *purätätš* in other dialects, which is etymologically connected with the verb *puraš* 'bite'. A systematic observation of consonant combinations in the Mari language reveals that a combination like *rlt* does not occur in the language. It can be concluded that the apparent development *rlt* > *lt* was required by the structure of the language and was not a casual contraction. On the other hand, it may be hypothesized that likewise a synonymous form *purätš* in another dialect is not derived from the root *pur-* with a suffix *-tš* but is obviously a contraction of the same form *purltš*. In this dialect, however, the consonant combination has dropped *l* instead of *r*.

The importance of taking into consideration both linear and phoneme structure aspects has been shown by Lauri Posti in an excellent example from the Baltic Sea Finnish languages. It was established early that *ηk* behaves in a large area where gradation operates in these languages in a different way than the phonetically related combinations *mp* and *nt*. Even where *mp* is in gradation with *mm*, and *nt* with *nn*, *ηk* is often ungraded, or there is the gradation *ηk* : *ηγ*. The gradation *ηk* : *ηγ* was apparently impeded, on the one hand by the fact that a geminate *ηη*, not previously known in the language, would have appeared there in consequence, and on the other by the fact that *η* would have changed into a phoneme at the same time.

As earlier historical investigation was mainly interested in linguistic substances, not relationships between them, the study of syntax was largely neglected; syntax is a field in which we operate with relationships rather than substances. Syntactic laws in each language should be established before drawing any historical conclusions. Otherwise we may fail to disclose even the most individual features of the language. Thus earlier investigation, for example, almost ignored the contrast animate—inanimate in the use of several cases in the Fenno-Ugric languages. This applies also to Finnish. Apart from the relatively restricted use of expressions like *tulla Virtasille, meille* 'come to the Virtanens, to us', the *l* case of a noun or pronoun referring to animate things always indicates a habitative (possessive), not local relation.

It has customarily been considered important that Finland should always have an expert on one or two of the remote Fenno-Ugric languages. Now that the investigation of individual languages has greatly expanded and deepened, a network of linguists or groups of linguists investigating different languages is doubtless a necessity in our country, if Finland is to stay in the top group among the countries that investigate Fenno-Ugric languages. Even though the numbers of students of Fenno-Ugric language studies will always remain modest, this research work is nationally and internationally so important that it should have sufficient space in the universities and research institutes of our country.